

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 408

Przestrzeń w nowych realiach gospodarczych

Redaktorzy naukowi
Stanisław Korenik
Piotr Hajduga
Małgorzata Rogowska

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kozuchowska
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Barbara Cibis
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl
Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-551-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Hanna Adamiczka, Bartosz Adamiczka: Analiza i ocena stanu obecnego oraz perspektywy rozwoju komunikacji miejskiej we Wrocławiu	11
Henryk Brandenburg, Michał Szkotnicki: Wpływ współfinansowania ze środków Unii Europejskiej na rentowność projektów publicznych	36
Patrycja Brańka: Identyfikacja procesów semiurbanizacji w strukturze przestrzennej województwa małopolskiego	50
Zofia Dolewka: Budżet partycypacyjny w teorii i w praktyce	62
Beata Zofia Filipiak: Strategia podatkowa władz samorządowych jako czynnik stymulujący rozwój lokalny.....	74
Dariusz Głuszczyk: Regionalny System Finansowania Działalności Innowacyjnej – ujęcie definicyjne i modelowe	85
Krystian Heffner: Oddziaływanie centrów handlowych na przekształcenia strefy zewnętrznej metropolii w województwie śląskim.....	95
Marian Kachniarz: Zmiana struktur czy instytucji? Poglądy na metody eliminacji dysfunkcji podziału terytorialnego	107
Piotr Krajewski, Aleksandra Jankowska: Wpływ utworzenia Parku Krajobrazowego „Dolina Bystrzycy” na zagospodarowanie przestrzenne	117
Agnieszka Krześ: Konkurencyjność Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego – wybrane aspekty.....	128
Marian Maciejuk: Zróżnicowanie wykorzystania funduszy unijnych w jednostkach samorządu terytorialnego w województwie dolnośląskim w latach 2007–2013.....	139
Magdalena Mayer: Handel w mieście XXI wieku. Strefy handlu w małych miastach	148
Anna Mempel-Śnieżyk: Wyzwania współczesnych miast. Wrocław jako miasto kultury, nauki i innowacji.....	159
Marek Obrębalski: Dolnośląsko-czeska współpraca transgraniczna samorządu regionalnego.....	172
Jerzy Oleszek: Współczesna postać przestrzeni wiejskiej pogranicza polsko-czeskiego regionu Góry Złote/Rychlebske Hory – próba oceny	184
Zbigniew Piepiora, Jacek Potocki: Powódzie w historii miasta Kowary (Schmiedeberg).....	195
Małgorzata Pięta-Kanurska: Istota procesu gentryfikacji ze szczególnym uwzględnieniem roli klasy kreatywnej	206

Dorota Rynio: Makroregion Polski Zachodniej – tworzenie i zarządzanie złożonym podmiotem w warunkach gospodarki globalnej	216
Przemysław Sekuła: Budżet zadaniowy jako skuteczne narzędzie zarządzania w samorządzie.....	229
Małgorzata Twardzik: Nowoczesny handel w przestrzeni miast Aglomeracji Górnośląskiej	239
Kazimiera Wilk: Wydatki budżetowe jednostek samorządu terytorialnego w Polsce w latach 2006–2012 – wybrane zagadnienia.....	250
Alicja Zakrzewska-Półtorak: Znaczenie bliskości dla występowania efektu synergii w powiązaniach funkcjonalnych jednostek przestrzennych	261

Summaries

Hanna Adamiczka, Bartosz Adamiczka: Public transport in Wrocław: analysis and assessment of the present situation with perspectives of development	11
Henryk Brandenburg, Michał Szkotnicki: The impact of co-financing from the European Union funds on the profitability of public projects	36
Patrycja Brańka: Semiurbanization processes identification in spatial structure of Malopolska.....	50
Zofia Dolewka: Participatory budgeting in theory and in practice.....	62
Beata Zofia Filipiak: Local tax strategy as a factor of stimulation of local development.....	74
Dariusz Głuszczyk: Regional System of Financing Innovation Activity – a model and a definitional approach	85
Krzysztof Heffner: The impact of shopping malls on the transformations of the metropolitan outer zone in the Śląskie Voivodeship.....	95
Marian Kachniarz: Change of structures or institutions? Views on the methods of territorial division dysfunction elimination	107
Piotr Krajewski, Aleksandra Jankowska: The impact of Bystrzyca Valley Landscape Park creation on spatial development.....	117
Agnieszka Krześ: Competitiveness of Wrocław Metropolitan Area – chosen aspects.....	128
Marian Maciejuk: Differences in the use of the European Union funds of self-government units in Lower Silesia region in the period 2007–2013 ..	139
Magdalena Mayer: 21 st century town – evolution of market area.....	148
Anna Mempel-Śnieżyk: Challenges of modern cities. Wrocław as a city of culture, science and innovation.....	159
Marek Obrębalski: Lower Silesian-Czech cross-border co-operation of regional self-government	172

Jerzy Oleszek: Contemporary form of the village space of the Poland-Czech borderland of the region of the Złote Mountains/Rychlebskie Hory – attempt of the evaluation	184
Zbigniew Piepiora, Jacek Potocki: Floods in the history of Kowary (Schmiedeberg)	195
Malgorzata Pięta-Kanurska: The gentrification process with particular emphasis on the role of the creative class.....	206
Dorota Rynio: Poland’s West Macroregion – creating and control grouping area in global economy conditions	216
Przemysław Sekuła: Performance budgeting as an effective management tool in local government	229
Malgorzata Twardzik: Modern retail trade in the cities of Upper Silesian Agglomeration	239
Kazimiera Wilk: Budgetary expenditures of local government units in Poland over the years 2006–2012 – chosen aspects	250
Alicja Zakrzewska-Półtorak: Importance of proximity for a synergy effect in functional relationships between spatial units	261

Anna Mempel-Śnieżyk

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: anna.sniezyk@ue.wroc.pl

WYZWANIA WSPÓŁCZESNYCH MIAST. WROCLAW JAKO MIASTO KULTURY, NAUKI I INNOWACJI

CHALLENGES OF MODERN CITIES. WROCLAW AS A CITY OF CULTURE, SCIENCE AND INNOVATION

DOI: 10.15611/pn.2015.408.13

Streszczenie: Wyzwania współczesnych metropolii to zagadnienie obszerne i poruszające wiele kwestii związanych z rozwojem zrównoważonym, problemami środowiskowymi, współpracą międzynarodową i in. W artykule skoncentrowano się na atrakcyjności miast z punktu widzenia inwestorów, w tym także zagranicznych, umiejętności zatrzymania w granicach miasta wykwalifikowanego kapitału ludzkiego, jak też przyciągania go z zewnątrz. W artykule podjęto także próbę zidentyfikowania problemów, przed jakimi stoi Wrocław w kontekście zachodzących przemian w gospodarce światowej, oraz wskazano na kierunki zmian proinnowacyjnego Wrocławia. Przeprowadzona analiza wskazuje, że w gospodarce miasta nastąpiły istotne zmiany, które w sposób bezpośredni przybliżają miasto do nowoczesnego ośrodka metropolitalnego. Odgrywa to ważną rolę w ugruntowaniu jego roli w regionie nie tylko jako centrum życia społeczno-gospodarczego i administracyjnego regionu, ale przede wszystkim jako miejsca rozwoju innowacji.

Słowa kluczowe: kapitał ludzki, ośrodki i obiekty kultury, jakość życia, nauka i innowacje, instytucje wspierające biznes.

Summary: The first part of the paper focuses on the cities and challenges they face. The challenges of modern metropolis are the broad issue concerning both sustainable development, environmental issues, international cooperation and others. The article focuses on the attractiveness of cities from the point of view of investors, including foreign ones, the ways to stop highly skilled human capital in the city, as well as the ways to attract it from the outside. The article presents the example of Wrocław as cultural, scientific and innovative city and attempts to identify the problems faced by the city in the context of changes taking place in the global economy. The author also underlines the trends of pro-innovation Wrocław. To this end, the qualitative methods are applied in the article, which allows to broaden knowledge concerning the examined phenomena, the literature study of available works and reports on the systematization of knowledge.

Keywords: human capital, cultural facilities and centers, quality of life, science and innovations, business supporting institutions.

1. Wstęp

Współcześnie w rozważaniach dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego znaczną uwagę poświęca się dużym ośrodkom miejskim, które stały się ośrodkami dominującymi w regionie, w skali kraju oraz na arenie międzynarodowej. Pełniąc funkcje administracyjne, oświatowe, handlowo-usługowe, kulturowe itp., są one postrzegane jako centra potencjału badawczo-rozwojowego i rozwoju innowacji. W ostatnim czasie coraz wyraźniej krystalizuje się wzorzec rozwoju oparty na procesach innowacyjnych, a zdolność do stałego generowania i adaptacji nowych technologii, rozwiązań organizacyjnych i nowej wiedzy postrzegane są jako składowe przyczyniające się do rozwoju społeczno-gospodarczego. Podkreśla się potrzebę wspierania rozwoju sektora MŚP, działań na rzecz tworzenia i absorpcji innowacji, w tym transferu technologii. Wiedza, rozwój technologiczny, nieustanna innowacja to podstawowe elementy zapewniające rozwój i przewagę konkurencyjną poszczególnych gospodarek. Współpracę pomiędzy przedsiębiorstwami, instytucjami otoczenia biznesu i sektorem B+R postrzega się jako układ najbardziej sprzyjający rozwojowi gospodarstwu. Rozbudowa sieci powiązań pomiędzy poszczególnymi aktorami lokalnymi dostarcza wiedzy dla kreowania innowacji, wzmacnia ideę wymiany informacji. W związku z powyższym kooperacja przedsiębiorstw z sektorem B+R jest elementem niezbędnym do budowania innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki miast.

Obecnie, uwzględniając występujące tendencje demograficzne, swobodę przepływu kapitału ludzkiego pomiędzy krajami, dla rozwoju miast niezmiernie ważne jest zatrzymanie tego kapitału w granicach miasta. Bardzo ważne jest zachęcanie ludzi generujących nowe pomysły do pozostania w określonym miejscu, gdyż sami w sobie stanowią zachętę dla innych, w tym przedsiębiorców, do zlokalizowania swej działalności i zamieszkania w tym miejscu, co wiąże się ze wzrostem gospodarczym i dobrą koniunkturą. Miasta muszą więc stać się dla ludzi atrakcyjne, nie mogą pozwolić na odpływanie kapitału ludzkiego, ale wręcz przeciwnie – muszą go przyciągać z zewnątrz, a następnie utrzymać. Kluczem do realizacji tego zadania ma być m.in. podnoszenie jakości życia mieszkańców i jakości ich kształcenia rozumiane jako możliwość życia w miejscu otwartym, przyjaznym dla różnych grup społecznych, zróżnicowanym, pełnym uroku z urozmaiconymi atrakcjami.

Współcześnie miasta stają przed zadaniem intensywnych działań, które wpłyną na utrzymanie w ich granicach kapitału ludzkiego. Jak już wcześniej wspomniano, miasto postrzegane jest jako miejsce, w którym pracując i mieszkając, spędza się czas, a jednym ze sposobów podnoszenia jakości życia mieszkańców jest rozwój instytucji, placówek, obiektów i imprez kulturalnych. Z drugiej strony można zadać pytanie, czy nowo wykształceni kadry znajdą zatrudnienie w koncernach czy mniejszych firmach, które postanowiły zainwestować we Wrocławiu, oraz czy władze lokalne kreujące lokalną rzeczywistość społeczno-gospodarczą, poprzez działania sprzyjające klimatowi inwestycyjnemu zdołają zatrzymać wykształcony

kapitał ludzki w granicach miasta. Za cel artykułu przyjęto analizę Wrocławia jako współczesnego miasta stojącego wobec wyzwań, jakie niosą za sobą przemiany zachodzące w gospodarce światowej. Wyzwania współczesnych metropolii to zagadnienie obszerne i poruszające wiele kwestii związanych z rozwojem zrównoważonym, problemami środowiskowymi, współpracą międzynarodową i in. W artykule skoncentrowano się na atrakcyjności miast z punktu widzenia inwestorów, w tym także zagranicznych, umiejętności zatrzymania w granicach miasta wykwalifikowanego kapitału ludzkiego, a także przyciągania go z zewnątrz. Podjęto także próbę zidentyfikowania problemów, przed jakimi stoi Wrocław w kontekście zachodzących przemian w gospodarce światowej oraz wskazano na kierunki zmian proinnowacyjnego Wrocławia.

2. Tendencje zmian we współczesnych metropoliach

Jednym z czynników odgrywających ważną rolę dla każdego miasta są ludzie, którzy zamieszkując określony teren, decydują w głównej mierze o jego teraźniejszości i przyszłości [Hajduga 2006]. Obecnie nie tyle zasoby ludzkie, co kapitał ludzki jest uznawany za podstawowy składnik współczesnej gospodarki, wykwalifikowani i doświadczeni pracownicy, a także kadra sektora badawczo-rozwojowego postrzegana jako nośniki wiedzy. Wiedza posiadana przez kapitał ludzki może decydować o tworzeniu, rozpowszechnianiu oraz wdrażaniu nowych idei. Kapitał ludzki jako czynnik wzrostu gospodarczego prezentowany jest w literaturze przedmiotu według dwóch podejść. Pierwsze – jego akumulacja bezpośrednio przyczynia się do wzrostu gospodarczego, natomiast drugie podejście traktuje kapitał ludzki jako istotny w tym wzroście, ponadto mający wpływ na tworzenie innowacji oraz lepsze przyswajanie nowych technologii [Bagieńska 2008].

Niezmiernie istotnym procesem zachodzącym we współczesnej gospodarce jest silna tendencja do koncentracji kapitału ludzkiego. Współcześnie podkreśla się skłonność do kumulowania się kapitału ludzkiego w wybranych metropoliach światowych, a w literaturze przedmiotu można znaleźć próby wyjaśnienia przyczyn, dla których tylko wybrane metropolie są centrami kumulacji kapitału ludzkiego czy – jak pisze R. Florida – tzw. kapitału kreatywnego (zob. szerzej [Florida 2005, s. 1]). Wiąże się to między innymi z wchodzeniem do nowej gospodarki, której nie określa się już jako gospodarkę opartą na wiedzy, a jako gospodarkę kreatywną, w której korporacje ewoluują w kierunku następnego poziomu działalności gospodarczej. „W stopniu wzrastającym główną kompetencją jest kreatywność – właściwe tworzywo mózgu, które sprawne korporacje opanowują po to, aby generować najwyższe piętra wzrostu. Zmieniają się reguły gry. Nie chodzi już o matematykę i naukę. Chodzi o kreatywność, wyobraźnię, a nade wszystko o innowację” [Nussbaum 2005].

Tendencje zachodzące w światowych metropoliach nie pozostają bez znaczenia dla polskich miast, które również uczestniczą w procesie związanym z pozyskiwaniem i utrzymywaniem kapitału ludzkiego. Kontynuując, jak podkreśla

A. Klasik, „w aglomeracjach miejskich, w procesie przechodzenia od starej do nowej gospodarki oraz w procesie zmiany tożsamości kulturowej biznesu, kapitałną rolę do odegrania mają koncepcje i mechanizmy związane z ideą kreatywnego miasta” [Klasik 2008]. Kwestia kreatywności jako czynnika rozwoju miast, aglomeracji czy obszarów metropolitalnych zajmuje współcześnie szczególne miejsce w dyskusjach środowisk naukowych dotyczących przyszłości ich funkcjonowania [Klasik 2009].

W ocenie, jak radzą sobie polskie miasta z problemem zatrzymania w swoich granicach kapitału ludzkiego, uwzględnia się w zależności od rankingu np. jakość życia mieszkańców, jakość pracy i jakość edukacji przy wyeksponowaniu takich cech miast, jak np. wysokopłatne miejsca pracy dla specjalistów, wysoka jakość ofert edukacyjnych, atrakcje kulturalne, liczba centrów badawczych, wielkich koncernów z nowoczesnych branż czy pod względem infrastruktury dla komunikacji międzynarodowej [Rabij 2010]. Można dodać, że Wrocław stanowi od wielu lat jeden największych ośrodków akademickich w kraju, budzi zainteresowanie studentów nie tylko studentów z naszego kraju, ale i z zagranicy. Można zadać pytanie, czy nowo wykształceni znajdą zatrudnienie w koncernach czy mniejszych firmach, które postanowiły zainwestować we Wrocławiu, oraz czy władze lokalne kreujące lokalną rzeczywistość społeczno-gospodarczą, poprzez działania sprzyjające klimatowi inwestycyjnemu zdołają zatrzymać wykształcony kapitał ludzki w granicach miasta.

3. Wrocław jako miasto kultury

Wrocław wkroczył w XXI wiek jako najsilniejszy ośrodek życia gospodarczego oraz naukowego i kulturowego południowo-zachodniej Polski [Korenik 2006]. Pełni funkcję ośrodka centralnego dla regionu, jest ośrodkiem integrującym jego społeczność. Wrocław jako stolica Dolnego Śląska jest jednym z najstarszych i najpiękniejszych miast w Polsce. Położony jest w południowo-zachodniej części Polski, na Nizinie Śląskiej, nad rzeką Odrą, poprzecinany jej licznymi dopływami i kanałami, jest wyjątkowym miastem wielu wysp i mostów. Wrocław jest największym miastem usytuowanym w centralnej części obszaru położonego między Berlinem, Lipskiem, Dreznem, Pragą, Górnym Śląskiem i Poznaniem. Tak strategiczne położenie jest jednym z czynników zwiększających szansę jego rozwoju [Winiarski 2002].

Inne cechy miasta ze względu na położenie to także [Ciok, Jakubowicz, Łoboda 1998]:

- położenie w niedużej odległości od licznych przejść granicznych z UE i Czechami; w najbliższym sąsiedztwie znajduje się aż 30 przejść granicznych, tj. ok. 25% wszystkich istniejących w Polsce (świadczy to o dużej otwartości regionu),
- usytuowanie na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych (na obszarze Wrocławia lub w jego pobliżu krzyżują się drogi o znaczeniu krajowym i międzynarodowym),

- położenie w strefie krzyżujących się pasm aktywności gospodarczej o największym znaczeniu dla rozwoju i integracji europejskiej,
- Międzynarodowy Port Lotniczy w odległości ok. 6 km od centrum miasta, oferujący regularne połączenia z wieloma miastami Europy,
- brak w najbliższym otoczeniu silnych konkurentów (duże ośrodki miejskie znajdują się zbyt daleko, aby ograniczać zasięg wpływu aglomeracji),
- posiadanie dogodnego, choć niewykorzystywanego w pełni szlaku wodnego (Odra łączy miasto z portami morskimi w Szczecinie i Świnoujściu, a poprzez system kanałów i Łabę z Berlinem i dalej z Europą Zachodnią),
- miasto jest także ważnym węzłem kolejowym i oferuje połączenia ze stolicami europejskimi oraz większymi miastami Europy.

Z głęboko zakorzenionymi cechami jego historii Wrocław posiada bogate dziedzictwo kulturowe i ukazujące się pokrywanie różnych kultur oraz ich wpływ na przestrzeń. Wrocław jako jedno z najważniejszych miast polskich w zakresie zasobów naturalnych i historycznych ma możliwości, które pozwalają na rozwój dziedziny turystyki kulturowej. Wrocław, leżący na obszarze historycznego Śląska, należał w swej historii do państwa Polan, wchodził w skład monarchii austriackiej i do Prus, co przyczyniło się do zmian kulturowo-religijnych. Natomiast po 1871 r. Wrocław wszedł w skład Rzeszy Niemieckiej do 1945 r., co wpłynęło na rozbudowę w granicach miasta zakładów przemysłu maszynowego, chemicznego i zbrojeniowego, a także wybudowanie odcinka autostrady Wrocław–Berlin oraz licznych budynków użyteczności publicznej i osiedli mieszkaniowych [WBR 2009, s. 28].

We Wrocławiu można znaleźć ponad dwieście pomników, rzeźb i fontann, w tym także fontannę z pokazami muzycznymi i grą świateł. Fascynującą podróżą w czasie może zapewnić poznanie zabytków architektury Wrocławia. Rozpoczynając od Ostrowa Tumskiego, najstarszej części miasta, i dominującej w jego panoramie katedry – budowli gotyckiej z XIII i XIV wieku. Perłą wrocławskich zabytków jest późnogotycki ratusz, jeden z najpiękniejszych w Europie. Szereg wyjątkowo atrakcyjnych obiektów architektonicznych położonych jest wzdłuż głównej osi miasta, którą wytycza ulica Świdnicka. Należy wymienić tutaj gotyckie kościoły, klasycystyczną operę. Na uwagę zasługuje także Aula Leopoldyńska w stylu barokowym, a bogactwo malowideł ściennych i rzeźbień potwierdza wyjątkowy charakter tego zabytku. Można wymieniać też wiele wartościowych dzieł architektury, które powstały we Wrocławiu w pierwszej połowie XX wieku, a które m.in. stanowią sztandarowe dzieła europejskiego modernizmu.

Można zaznaczyć, że we Wrocławiu znajduje się jeden z polskich obiektów wpisanych na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO – jest to Hala Stulecia, która jest twórczym i innowacyjnym przykładem rozwoju technik budowlanych w dużych konstrukcjach zbrojonych. Można dodać, że zajmuje kluczową pozycję w ewolucji metod stosowania żelazobetonu w architekturze, a także jest jednym z punktów zwrotnych w historii wykorzystania stali do wzmacniania struktur budowli [*Polskie obiekty na Liście Światowego Dziedzictwa* 2014].

Elementem uzupełniającym zabytki architektoniczne Wrocławia są liczne muzea i galerie, teatry, filharmonie, opera, ponad trzydzieści ośrodków kultury, stałe festiwale, wystawy, imprezy, w tym muzyczne teatralne, filmowe i multimedialne, plastyczne, taneczne, sportowe. Wrocław dba także o organizowanie imprez sportowych, rekreacyjnych oraz promujących turystykę, o planowanie rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, której celem jest wpływanie na poprawę jakości życia mieszkańców w zakresie aktywnego wypoczynku i możliwości uprawiania sportu masowego czy rekreacyjnego, a także propagowanie zdrowego stylu życia. Dla zainteresowanych spędzaniem czasu na powietrzu Wrocław oferuje ogrody zoologiczny, botaniczny, tzw. Ogród Japoński, tor wyścigów konnych, liczne zadbane i przygotowane dla spacerowiczów parki, przy czym można zaznaczyć Wrocław, iż został uznany w 2008 r. za najbardziej zielone miasto Polski. Miasto posiada liczne punkty informacyjne, co jest ważnym elementem w kontekście turystyki, a także bogatą ofertę „po godzinach”. Liczne restauracje, kawiarnie, kluby, puby organizujące imprezy kulturalne pomagają w decyzji, jak spędzić wolny czas. Do oferty można dołączyć także liczne biblioteki, kafejki internetowe, kina, szkoły tańca, zespoły taneczne itp.

4. Nauka i innowacje przyszłością Wrocławia

Wrocław niewątpliwie jest obszarem o dużej koncentracji działalności gospodarczej, z centrami produkcyjnymi, handlowymi i komunikacyjnymi. W latach 90. XX wieku wraz z innymi ośrodkami centralnymi zaczął podlegać procesom mającym swoje źródło w mechanizmie rynkowym, w ramach których doszło do szybkich i wielokierunkowych zmian spowodowanych transformacją ustrojowo-systemową [Korenik 2005].

Należy także podkreślić, że Wrocław charakteryzuje się zarówno inwestycjami z zakresu infrastruktury komunikacyjnej, jak i inwestycjami o charakterze gospodarczym. Przemiany, jakie zachodzą w gospodarce miasta, pozytywnie wpływają na oczekiwania inwestorów zagranicznych, którzy zaczęli postrzegać Wrocław jako atrakcyjny obszar dla inwestycji. Swoje centra (z kapitałem zagranicznym) zlokalizowały we Wrocławiu takie firmy, jak np.: ACN, Atos, BNY Mellon, Capgemini, Credit Suisse, Crisil Irevna, Dolby, Ernst&Young, Fagor Mastercook, Geoban, Google, HP, IBM, Luxoft, McKinsey, Nokia Siemens Networks, Opera Software, QIAGEN, Qatar Airways, REC, Siemens, Tieto, Volvo oraz Whirlpool [Górecki i in. 2013]. Obserwując działania podejmowane we Wrocławiu, można zauważyć, iż zaczął on przyciągać inwestorów, którzy oferują zaawansowane technologie, co daje szansę na rozwój nowoczesnego, dynamicznego miasta.

Wśród realizowanych w ostatnim dwudziestoleciu inwestycji o charakterze gospodarczym na uwagę zasługuje stworzenie wielu ośrodków innowacji i przedsiębiorczości, w tym inkubatorów, centrów innowacji i transferu technologii, które zwiększają szansę na znalezienie pracy dla różnokierunkowo wykwalifikowanych

absolwentów różnorodnych uczelni zlokalizowanych we Wrocławiu oraz tych osób, które mają już znaczne doświadczenie zawodowe. Przykłady ww. ośrodków:

- Wrocławski Park Przemysłowy;
- Wrocławski Park Technologiczny;
- Podstrefy Specjalnych Stref Ekonomicznych;
- Dolnośląskie Inkubator Naukowo-Technologiczny (DINT);
- Dolnośląskie Park Nauki i Innowacji;
- Dolnośląski Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości;
- Inkubator Technologiczny i Centrum Innowacji;
- Wrocławskie Centrum Badań EIT+;
- Parki Biznesu;
- klastry;
- agencje wspierające współpracę nauki i biznesu oraz działalność innowacyjną.

Poprzez liczne instytucje otoczenia biznesu Wrocław promuje współpracę z sektorem badawczo-rozwojowym, wkracza w nowe obszary działalności, tym samym przyciąga innowacyjne przedsiębiorstwa i nieustannie buduje innowacyjną platformę wymiany potrzeb i ofert dla przedsiębiorców i sektora B+R. Największe inwestycje we Wrocławiu obejmują zarówno obiekty handlowe, hotele, obiekty rekreacyjne, usługowe, użyteczności publicznej, jak i o charakterze produkcyjnym.

Obecnie we Wrocławiu zlokalizowanych jest 25 uczelni wyższych (zob. tab. 1) co stawia Wrocław wśród liderów. Uczelnie znajdujące się we Wrocławiu (m.in. Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Politechnika Wrocławska, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Akademia Medyczna im. Piastów Śląskich, Akademia Sztuk Pięknych, Akademia Muzyczna im. K. Lipińskiego i in.) sprawiają, iż w mieście skoncentrowane jest środowisko naukowe różnorodnych branż. Wrocław kształci naukowców na uczelniach wyższych wysoko plasujących się w rankingach, niestety zjawiskiem towarzyszącym kształceniu doskonałej kadry naukowej we Wrocławiu jest jej odpływ z Wrocławia.

Tabela 1. Wykaz uczelni wyższych w wybranych miastach Polski w 2014 r.

Miasto	Liczba uczelni wyższych ogółem
Warszawa	78
Wrocław	25
Poznań	25
Łódź	23
Kraków	21

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych i Regionalnych, http://stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=558996&p_token=0.03522899537347257#

5. Problemy i kierunki zmian proinnowacyjnego Wrocławia

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego z 2012 r. niezwykle pozytywnym trendem w regionie jest 38,7% udział środków z sektora przedsiębiorstw w finansowaniu działalności B+R, który plasuje region na 3 miejscu [GUS 2015]. Miasto Wrocław ze swym potencjałem badawczo-rozwojowym ma szansę kontynuowania tego trendu i pozytywnego oddziaływania na niego. Rozwój sektora usług innowacyjnych to odpowiedź współczesnego miasta na wyzwania, jakie stawia współczesna gospodarka. W tym celu konieczny jest wzrost zatrudnienia osób sektora B+R w sektorze prywatnym – obecnie 80% osób sektora B+R w regionie zatrudnionych jest w sektorze szkolnictwa wyższego i rządowym [Bank Danych Lokalnych, 10.10.2015]. Sektor badawczo-rozwojowy na Dolnym Śląsku wraz z miastem centralnym regionu cechuje znaczna przewaga uczelni wyższych, konsekwencją tego jest, iż jako priorytetową działalność sektora B+R wskazuje się działalność dydaktyczną, a działalność badawcza jest jedynie uzupełniająca. Poprzez wzmacnianie działań proinnowacyjnych istnieje możliwość odwrócenia tendencji kumulowania wiedzy w ośrodkach badawczo-rozwojowych i „przesunięcia” osób zatrudnionych w B+R z sektora publicznego do biznesu, co jest z punktu widzenia rozwoju innowacyjnego miasta niezwykle ważne. Można dodać, że współczesne miasta, które pretendują do miana metropolii nie tyle krajowych, co europejskich czy światowych, muszą obrócić kierunek rozwoju ze szczególnym uwzględnieniem sektora B+R.

Na wrocławskim rynku ofertę usług innowacyjnych (dostarczanie i transfer zaawansowanych rozwiązań technicznych i technologicznych, w tym infrastruktury) zapewniają centra transferu technologii, parki technologiczne i przemysłowe, w tym parki naukowe, parki naukowo-technologiczne, inkubatory technologiczne, organizacje naukowo-techniczne. Według raportu *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce* we Wrocławiu zlokalizowane są 34 ośrodki innowacji i przedsiębiorczości, z czego 5 świadczy usługi transferu technologii, a 6 to preinkubatory i akademickie inkubatory przedsiębiorczości (zob. szerzej [Bąkowski, Mażewska (red.) 2012]). Jednak mimo dość licznych jednostek otoczenia innowacyjnego biznesu wrocławski rynek usług innowacyjnych przejawia się słabą aktywnością biznesową akademików oraz małą liczbą funkcjonujących firm spin off – jak wynika z raportu przeprowadzonego w ramach projektu realizowanego przez Wrocławskiego Centrum Badań EIT+ (2010–2012). Wskazano na wiele barier w komercjalizacji wiedzy, tj. [Iwan 2012]:

- niedostateczna znajomość realiów i obowiązujących mechanizmów biznesowo-rynkowych wśród naukowców;
- brak rynkowego nastawienia;
- brak doświadczeń i znajomości dobrych praktyk w skutecznej komercjalizacji wiedzy;
- zbyt duże obciążenie pomysłodawców dydaktyką i pracą naukowo-badawczą;
- słaba determinacja naukowców, szczególnie kadry z wieloletnim doświadczeniem, do rozpoczęcia i prowadzenia działalności biznesowej.

Można wskazać, iż dolnośląskie firmy słabo wykorzystują potencjał wynalazczy regionu. Choć w regionie istnieje stosunkowo duży potencjał innowacyjny (w rozumieniu zgłoszonych wynalazków – 3. miejsce wśród województw, oraz udzielonych patentów – 3. miejsce), regionalne firmy stosunkowo rzadko angażują się w działalność innowacyjną. Tworzenie infrastruktury wspomagającej funkcjonowanie środowiska akademickiego we Wrocławiu będzie miało pozytywny wpływ zarówno na naukowców z Wrocławia, jak i sektor prywatny – będzie przyczyniać się do wzrostu aktywności naukowców i uświadamiać korzyści wynikające ze współpracą z biznesem zarówno pod względem finansowym, jak i rozwojowym.

Wzmacnianie struktur kooperacyjnych pomiędzy sektorem prywatnym i badawczo-rozwojowym we Wrocławiu, zwiększanie praktyk o tym charakterze wzmocni jego atrakcyjność inwestycyjną, umocni pozycję Wrocławia pod względem jego innowacyjności i konkurencyjności wśród innych miast Polski. Inicjowanie działań na rzecz tworzenia aktywnej platformy wymiany biznes–nauka będzie przyczyniać się do sprecyzowania podaży usług określonych specjalności we Wrocławiu, lepszego planowania zakupu sprzętów badawczego oraz dostępu do sprzętu istniejącego (Wrocław, podobnie jak inne miasta Polski, wykorzystał możliwości finansowego wsparcia i doposażenia uczelni i innych instytucji B+R w sprzęt badawczy, który nie zawsze jest w pełni wykorzystywany).

Za realizacją działań proinnowacyjnych przemawia także brak wiedzy wśród przedsiębiorców, nie tylko we Wrocławiu, ale w całym regionie, dotyczącej możliwości współpracy z sektorem B+R (średnio 80% przedsiębiorców nie zna oferty sektora B+R i instytucji otoczenia biznesu, nie zna możliwości współpracy ani korzyści z tego tytułu wynikających [Bieńkowska i in. 2007]). Z drugiej strony problem dotyczy zidentyfikowania konkretnych potrzeb przedsiębiorców i dotarcia do nich z ofertą. Dowodem na to, iż istnieje potrzeba pomocy w ww. zakresie współpracy, był program ISKRA prowadzony na Dolnym Śląsku, który stanowił fazę pilotażową do zbudowania szerszego regionalnego systemu upowszechniania informacji, kompatybilnego z innymi inicjatywami podejmowanymi na Dolnym Śląsku – uświadomił on występujący na Dolnym Śląsku problem odnośnie do współpracy pomiędzy dolnośląskimi przedsiębiorcami i jednostkami badawczo-rozwojowymi. Z przeprowadzonych analiz wynikało, iż taka współpraca jest jak najbardziej możliwa, ale wymaga zindywidualizowanego podejścia, tzn. konsultant projektu prowadzący przegląd ofert jednostek badawczo-rozwojowych prezentował ofertę jednostki konkretnej firmie, natomiast rozwiązanie, że przedsiębiorcy i jednostki badawczo-rozwojowe mieli samodzielnie przeszukiwać i zgłaszać oferty, się nie sprawdziło.

Problemem jest również brak wiedzy wśród przedsiębiorców na temat alternatywnych możliwości finansowania czy korzystania z outsourcingu prac badawczo-rozwojowych, który uniemożliwia wzrost konkurencyjności wrocławskich przedsiębiorstw poprzez innowacje. Przedsiębiorstwa ograniczające się do np. konkurencji cenowej często przegrywają walkę z rywalem, stąd tak ważna jest promocja tego typu działalności we Wrocławiu. Obecnie obserwuje się dążenie podmiotów

do rozwoju i szukanie coraz to nowszych źródeł finansowania, inspiracji i tworzenia innowacji. Wrocław powinien tworzyć ofertę, która nie będzie miała charakteru uniwersalnego, będzie dostosowana do indywidualnych potrzeb przedsiębiorców, a dalej będzie wyznaczała nowe możliwości dla przedsiębiorców i kierunki ich rozwoju. Nowe oferowane na rynku wrocławskim usługi powinny być korzystniejsze od powszechnie dostępnych i powinny odróżniać się od innych usług biznesowych – np. umożliwiać wykorzystanie potencjału i wiedzy w szerszym zakresie niż tylko odtwórczy (jak np. księgowość). Powinny mieć charakter twórczy, co zarówno pozwoli na bieżące zaspokojenie potrzeb i oczekiwań rynku, jak i będzie go poszerzać, znajdując niewykorzystane do tej pory obszary wiedzy. Podejmownie ww. działań może zaowocować aktywizacją wrocławskiego środowiska naukowego, kojarzeniem potencjalnych partnerów do projektów badawczych wśród naukowców, zwiększonym dostępem do innowacyjnych usług, dostępem do informacji dotyczących potencjału B+R we Wrocławiu, rozwojem otoczenia biznesu w zakresie finansowania, sprzyjającym klimatem dla biznesu, przyciągającym kreatywne osoby z innych miast.

Wytworzenie odpowiedniego otoczenia innowacyjnego jest procesem długotrwałym i wymagającym zaangażowania wielu aktorów, w tym władz samorządowych, instytucji otoczenia biznesu, przedsiębiorstw oraz instytucji naukowych. Zakres współpracy obejmie doskonalenie oferty rynkowej we Wrocławiu zarówno po stronie przedsiębiorców, jak i uczelni wyższych. Współpraca na tym szczeblu umożliwi uwzględnianie przez uczelnie partnerskie w programach nauczania potrzeb przedsiębiorców, ułatwi też bezpośredni kontakt przedsiębiorców z naukowcami, umożliwi przedsiębiorcom zaoferowanie studentom staży, praktyk, przez co sektor biznesu zyska pracowników z doświadczeniem. Zacieśnianie współpracy pozwoli na praktyczne wykorzystanie osiągnięć naukowców, nowatorskich rozwiązań, innowacyjnych technologii, oprócz komercjalizacji wyników badań z dyscyplin ścisłych, teoretycy ekonomii wspomogą struktury organizacyjne przedsiębiorstw i przyczynią się do budowania organizacji „uczącej się”. Zakres współpracy z naukowcami opracowującymi analizy i diagnozy społeczno-gospodarcze czy marketingowe pozwoli na zidentyfikowanie istniejących na rynku nisz, wskaże niezaspokojone potrzeby konsumentów czy wyjaśni ich zachowania. Z punktu widzenia przedsiębiorców taka wiedza (np. przy wprowadzaniu produktu czy w procesie jego tworzenia) jest niezbędną. Rozbudowa sieci formalnych i nieformalnych powiązań pomiędzy poszczególnymi aktorami lokalnymi dostarczy wiedzy do kreowania innowacji, wzmocni ideę wymiany informacji i kooperację. Konsekwencje współpracy to także nowe powiązania, nowe możliwości, powstanie nowych start upów, nowe usługi. Rezultatem obranego kierunku działań na rzecz innowacyjności powinno być rozpowszechnienie dobrych praktyk dotyczących komercjalizacji wiedzy, upowszechnienia informacji o możliwościach i korzyściach wynikających ze współpracy.

6. Zakończenie

Wrocław uległ przemianom w ostatnim dwudziestoleciu i jest przykładem ośrodka miejskiego, który stał się centrum ekonomicznym, naukowym, kulturalnym z wyraźnym wzrostem znaczenia sektora badawczo-rozwojowego, stał się miejscem powstawania innowacji. W efekcie doprowadziło to do kumulowania wokół tego aktywnego, dominującego ośrodka miejskiego zarówno rodzimej działalności gospodarczo-społecznej, jak i kapitału zagranicznego. Wrocław dąży, by docelowo charakteryzować się wysoką jakością usług, instytucji i wyposażenia materialnego, wysokim potencjałem innowacyjnym w zakresie kulturalnym, silnymi wewnętrznymi więzami współpracy gospodarczej, społecznej i instytucjonalnej, intensywnymi połączeniami z innymi metropoliami krajowymi i zagranicznymi. Uwarunkowania rozwoju, przed jakimi stoi Wrocław, dotyczą: edukacji i rozwoju kapitału ludzkiego, wzrostu wydatków na badania i rozwój, wysokiego poziomu innowacyjności. Obecnie, jak już wspomniano, kluczowym czynnikiem długotrwałego wzrostu społeczno-ekonomicznego jest kapitał ludzki, gdyż od niego zależą m.in. możliwości gospodarki w zakresie generowania postępu technicznego. Wobec powyższego jednym z wyzwań dla Wrocławia jest umiejętność utrzymania zasobu w postaci kapitału ludzkiego. Miasto Wrocław, ze względu na swój lokalnie skoncentrowany potencjał sektora B+R, ma możliwość upowszechnienia informacji o możliwościach i korzyściach wynikających ze współpracy z tym sektorem i korzystania z oferty tego sektora przez wrocławskich przedsiębiorców.

Powyższe analizy i spostrzeżenia przedstawiają Wrocław jako dynamicznie rozwijającą się stolicę blisko trzymilionowego regionu. Można zaobserwować wzrastające oddziaływanie Wrocławia na otaczający go obszar i powiązania funkcjonalne między Wrocławiem a regionem. Pełni on nie tylko rolę administracyjną, ale i centrum badań naukowych, szkolnictwa wyższego, kultury, informacji, zatrudnienia, usług medycznych, usług handlowych, „jednostek otoczenia rynkowego” dla podmiotów gospodarczych czy węzła komunikacyjnego w ruchu krajowym [Korenik 2005]. Należy także uwzględnić, że pełny obraz miasta w kontekście jego innowacyjności możemy zobaczyć, uwzględniając problemy i bariery, jakie stoją przed stolicą Dolnego Śląska w badanym aspekcie. Po ich analizie można stwierdzić, iż Wrocław obrał kierunek zmian, który nieustannie będzie prowadził miasto ku innowacyjności. W ostatnim dziesięcioleciu we Wrocławiu można zauważyć intensyfikację proinnowacyjnych działań i – co najważniejsze – świadomość władz i instytucji otoczenia biznesu co do ich roli w zakresie budowania innowacyjnego Wrocławia. Przejawia się to licznymi akcjami, konferencjami i projektami mającymi na celu zarówno zacieśnianie współpracy nauki i biznesu, jak i podnoszenie wśród przedsiębiorców wiedzy dotyczącej korzyści ze współpracy z sektorem B+R.

Literatura

- Bank Danych Lokalnych, www.bdl.gov.pl (10.10.2015).
- Bagieńska A., 2008, *Kapitał ludzki jako czynnik rozwoju gospodarczego regionu*, Zeszyty Naukowe nr 501, *Ekonomiczne i organizacyjne instrumenty wspierania rozwoju lokalnego i regionalnego. Przedsiębiorczość, instytucje wsparcia i gospodarka finansowa*, Wyd. Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 230.
- Bąkowski A., Mażewska M. (red.), 2012, *Raport „Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce”*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.
- Bieńkowska A., Bojnowska A., Walecka K., Zabłocka-Kluczka A., 2007, *Współpraca podmiotów funkcjonujących na terenie województwa dolnośląskiego z instytucjami zewnętrznymi w zakresie działalności innowacyjnej – wstępne wyniki badań*, Prace Naukowe seria Konferencje nr 10.2007, *Strategie i doradztwo dla przedsiębiorstw. Teoria i praktyka*, Wyd. DCSR, Wrocław.
- Ciołk S., Jakubowicz E., Łoboda J., 1998, *Konkurencyjność i przekształcenia strukturalne aglomeracji wrocławskiej*. [w:] Markowski T., Marszał T. (red.), *Gospodarka przestrzenna miast polskich w okresie transformacji*, Warszawa, s. 61.
- Florida R., 2005, *Cities and the Creative Class*, New York–London.
- Główny Urząd Statystyczny, www.gus.gov.pl (10.10.2015).
- Górecki J., Jasińska M., Polkowska M., Karpiesiuk Ł., 2013, *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2013. Business Services Sector in Poland*. Raport opracowany przez Związek Liderów Sektora Usług Biznesowych (ABSL – Association of Business Service Leaders) we współpracy z HAYS Poland, Jones Lang LaSalle, Baker & McKenzie, Warszawa, s. 14, file:///C:/Users/Anna/Downloads/RAPORT_ABSL_2013.pdf (10.02.2015).
- Hajduga P., 2006, *Procesy społeczno-gospodarcze w przestrzeni podregionu legnickiego*, [w:] Korenik S., Rogowska M. (red.), *Kierunki transformacji społeczno-ekonomicznej przestrzeni Polski ze szczególnym uwzględnieniem obszarów metropolitalnych* Wyd. KGPIAS AE we Wrocławiu, Wrocław, s. 45.
- Iwan C., 2012, *Przedsiębiorczość akademicka: nowa siła napędowa wzrostu gospodarczego*, http://www.eitplus.pl/pl/przedsiębiorczosc_akademicka_nowa_sila_n/2435/ (10.02.2015).
- Klasik A., 2008, *Budowanie i promowanie kreatywnej aglomeracji miejskiej*, AE Forum, nr 27.
- Klasik A., 2009, *Kreatywne miasto-kreatywna aglomeracja*, Wyd. AE w Katowicach, Katowice.
- Korenik S., 2005, *Znaczenie dużych miast w przestrzeni społeczno-ekonomicznej na przykładzie Wrocławia*, [w:] Bucka M., Słodczyk J. (red.), *Procesy i kierunki przemian w gospodarce, przestrzeni i społeczeństwie*, Uniwersytet Opolski, Opole, s. 369.
- Korenik S., 2006, *Inwestycje infrastrukturalne realizowane na obszarze miasta Wrocławia pod koniec XX w.*, Biblioteka Regionalisty, nr 3 (1/2006), Zeszyt Naukowy nr 1, *Kierunki transformacji społeczno-ekonomicznej przestrzeni Polski ze szczególnym uwzględnieniem obszarów metropolitalnych*, red. S. Korenik, M. Rogowska, Wyd. KGPIAS AE we Wrocławiu, Wrocław, s. 88.
- Nussbaum B., 2005, *Get creative – How to build innovative companies?*, Business Week, August 8-15, s. 52; za: Kukliński A., *Ku kreatywnej Europie XXI wieku. Artykuł dyskusyjny*, artykuł opracowany w ramach działalności naukowej Katedry Studiów nad Przyszłością Europy, WSB-NLU w Nowym Sączu, http://www.institut.info/images/stories/ksiazki/01_ue_sl_gow/r19.pdf (15.07.20012).
- Polskie obiekty na Liście Światowego Dziedzictwa*, <http://www.unesco.pl/kultura/dziedzictwo-kulturowe/swiatowe-dziedzictwo/polskie-obiekty/> (10.02.2012).
- Rabij M., 2010, *Ranking polskich miast: Gdzie mieszkać? Gdzie pracować?*, Newsweek, nr 30.
- Szultka S. (red.), *Potencjał dolnośląskich jednostek B+R oraz priorytetowe obszary badawcze*. Raport opracowany przez IBnGR na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego, IBnGR Gdańsk, http://www.innowacje.dolnyślask.pl/zalaczniki/251_potencja%C5%82%20B+R.pdf (9.03.2012).

- Winiarski B., 2002, *Aglomeracja wroclawska jako ogniwo systemu „metropolii równowagi” Europy Środkowej*, Biblioteka Regionalisty, nr 2 (1/2002), *Aglomeracja miejska i jej znaczenie dla konkurencyjności miast i regionów*, red. K. Szólek, Wyd. Katedra Polityki Ekonomicznej i Europejskich Studiów Regionalnych Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław, s. 84.
- Wrocławskie Biuro Urbanistyczne (WBR), 2009, *Projekt zmian zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego*. Część I: *Diagnoza stanu zagospodarowania oraz uwarunkowania rozwoju*, Wrocław.